ובענפוהי ידורן צפרי שמיא. והכא לא כתיב כנף וע"כ עופות טמאין נמי מתקבלין בחלונות ומשמעי כולהו מלהו: מדקאמר צפור טהורה מכלל דאיכא טמאה. דאי אין טמאים בכלל לפור לכתוב קרא כל לפור תאכלו: ומשני האי טהור לאו למעוטי טמאה אתא אלא למעוטי אסורה ומן הטהורים[ב] היא וטרפה: **והא בהדיא כתיב.** (ויקרא כב מ) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ובעוף טהור מיתוקס קרא בת"כ[ג] שיהא מטמא בבית הבליעה: **אי שחוטה דמצורע.** ושחט את הלפור האמת[ד] וקי"ל בע"ז (דף עד.) ובקדושין (דף מ.) לאסורין בהנאה: **וזה אשר לא תאכלו מהם.** ימירא הוא מהם מן הטהורין דהא אטהורין דלעיל מייה קאי: לרבות שחוטה דמצורע. אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה[ה] כדי שיכשלו בה אחריני שיהו לדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ודאי מותר: **עשה.** טהורה תאכלו ולא האסורה כגון שחוטה דמצורע ולאו הבא מכלל עשה עשה[ו]: **ואימא לרבות טרפה.** כלומר אמאי ניתא לך לאוקומי עשה בשחוטה דמצורע טפי מטרפה: **דבר הלמד מענינו.** זה אחד מי"ג מדות מקרא שכתוב אתם ואין אנו יודעין במה מדבר הוי לומדו מענינו: **והא בענינא דשחוטה כתיב.** טהורה תאכלו והא ודאי לא אכיל לה אלא שחוטה ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו מן השחוטה: **שתי צפרים חיות מאי חיות לאו חיות לפיך[ז].** לאויות לפיך טהורות ומדכתיב לפרים חיות מכלל דאיכא דשמייהו לפרים ולא חיות מינהו דהוו טמאות: **שהיין ראשי אברים שלהן.** למעוטי מחוסרות אבר: **לאו מכלל דאיכא טמאות.** בלשון קושיא: ומשני לא[ח] מכלל דאיכא אחורות טרפות ומעטינהו דלא ליתכשרו לטהרת מצורע אע"ג דלאו קרבן מינהו אלא מחוץ למחנה שוחטה אל כלי חרס: **מחיות נפקא.** ולא טרפה דאינה חיה: **הניחא.** הא דמצרכת קרא אחריינא למגלן דאמר טרפה חיה: ושוד. טרפה מדתנא דבי רבי ישמעאל מבנין אב[ט] נפקא: **מכשיר בפנים.** אשם מצורע ואחטאות ממוחסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירן בקדשים: **מכפר בפנים.** כל חטאות ואשמות: **מכשיר בחוץ.** לפרי מצורע שהן לטהר: **מכפר בחוץ.** שעיר המשתלח: **עשה בו מכשיר במכפר.** כגל מיני כפרות וטהרה שהרי גם המכשירין קריבים האמורין שלהן: **אף בחוץ עשה מכשיר צפרים[י] במכפר.** שעיר המשתלח לאסור במוס דבעי לאוי לשם שבאיזה שיפול הגורל לשם יהיה לאוי לאמצה: **אמר רב נחמן.** טהורות למעוטי לפרים של עיר הנדחת: **ולמאי.** להי מייהו אינטריך קרא להך הא משלח[כ] פשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שילוח הוא דלא אמרה תורה שלח לתקלה דממון עיר הנדחת אסור ואם ישלחנה יהיו בני אדם נדין אותה לאחר זמן: **אלא בשחוטה.** אפילו הכא דשחוטה היא ולא אכלי לה ויכול לטורפה אחר שחיטה לא תיתי מעיר הנדחת: **רבא אמר.** להכי אתי טהורות שלא יזווג לה אחרת שאם בא לידו מצורע אחר לאחר שיטהר את זה לא יאמר הכהן הבא אחרת ווזווגה לחיה של מצורע ראשון דהכי משמע טהורות מכלל דאיכא אסורות ומאי ניהו הנשארת דמצורע: **ולמאי.** בעית לה דמצורע[ל]: **אי לשחיטה הא בעיא שילוח.** משום מצורע קמא ופשיטא דאסור: **אלא לשילוח.** ותיפוק ליה לשילוח דתרוייהו: **רב פפא אמר.** טהורות למעוטי לפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו: [מ] **ולמאי.** קבעי לה דמצעי קרא למיסרה: **אי לשילוח.** פשיטא דאסור: **בר קטלא הוא.** ופשיטא דאינו לאוי לשנות ולא לשחיטה דהא דינו בסקילה: **אלא לשחיטה.** דאי משום ובערת הרע הרי מצוער[נ] מן העולם הוא: [מא] **רבי אליעזר מחייב לשלח.** אע"פ שאין הבילים שלו הואיל ומנהגו בכך שאוכן על בילים אחרים ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"ש: **קורא[ס] זבר.** אבל נקבה אפילו רבנן מודו דמפרש בגמרא[ע] טעמא דרבי אליעזר: **אם טרפה.** אמן של אפרוחים[פ] טרפה מייב לשלח אבל אפרוחים טרפות אינו חייב לשלח את האם: מ"כ

טרפות מחיות נפקא. תימה הא דרשין מייה שחין לאסי אבריס ולכא למימר דה"ק דטרפה ידעינן מכל שכן דמחוסר אבר דאמעיט מחיות דאכתי אימא דקרא למעוטי טרפה אתא ולא למחוסר אבר וע"ק דקאמר הניחא למ"ד טרפה חיה דמשמע לדידיה לא ממעטינן טרפה מחיות וכפ"ק דע"ז (דף ה:) אמרינן מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר[ב] מכל אחי אמרה תורה הבא בהמה שחין לאסי אבריס שלה ופריך והא מצעי ליה למעוטי טרפה טרפה מלהחיות זרע[ג] נפקא הניחא למ"ד טרפה חיה יולדת אלא למאן דאמר טרפה יולדת כו' אלמא ממעטי טרפה מקרא דמכל אחי אפילו למ"ד טרפה חיה דלמ"ד יולדת כ"ש דחיה דאפילו למ"ד דחיה מלי סבר דאינה יולדת כדמשמע בהאי טרפות (לעיל דף מז:) ומשמע נמי התם דליכא לאוקומי קרא אחרוייהו וי"ל דהתם דלקיום העולם אין סברא למעטו ממחוסר אבר אלא טרפה דאע"ג דאינה חיה אינה יולדת מרובה אבל הכא איכא לאוקומי אחרוייהו ולמ"ד טרפה חיה לא מסתבר למעטו מייה טרפה כיון דאיכא לאוקומי אמחוסר אבר אי שמא יש לחלק בין חי לחיות:

למעוטי צפרי עיר הנדחת. תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי רבי ישמעאל דכיון שאסורים בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראל[ד] ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דעגלה ולאי הכרס שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות (דף ג.) והילכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות ניתנו[ה] וא"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלשרפה[ו] קיימא[ז]:

שלא יזווג לה אחר. א"ע היאך משמע זה מטחוסרות[ח] ואי"ת ומיות ל"ל וי"ל דרבה[ט] ורב נחמן בר יצחק לא פליגי אהדדי ותרי מיעוטי חד לדמר וחד לדמר:

לצפרים שהחליפן בעבודה זרה. כאן נמי א"ל דלכפרה כשרות דאל"כ תיפוק ליה מדתני דבי רבי ישמעאל ומשום הכי נקט שהחליפם בעבודה זרה אבל לפרים הנעבדים פשיטא דאסורין דאין רואין לכפרה:

הכי

הכא נמי תקח לך ולא לכלבך והיכא איתמר דרב כהנא אהא דתניא [א]אם טרפה חייב בשילוח [ב]אפרוחים טרפות פטור משילוח מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא תקח לך ולא לכלבך ולהקישׁ[ג] אם טרפה לאפרוחים מה אפרוחים טרפות פטור משילוח אף אם טרפה נמי פטור מלשלח אם

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [קדושין מז.], ג) נ"ב מיי' פי"א מהלכות טומאת צרעת הלכה ד' (מהר"ב רנשבורג), ג) [לעיל קטו: וש"נ], ד) [לעיל מג. וש"נ], ה) כריתות כה. ע"ש קדושין מז., ו) [לעיל קטו. יומא מז: קדושין מז:], ז) אלא לשחיטה וכו' אלא לשילוח וכו' לציפורים שהחליפו וכו' הכא במאי עסקינן בעוף שהרג וכו'. על כל זה ציין מיי' פי"א שם הל' ז' ח' וע"ש במ"ל הל' א' (מהר"ב רנשבורג), ח) [קדושין נח. ע"ז נד: תמורה ל:], ט) [לעיל קלח:], י) אמור פ"ד, כ) ויקרא יד ה, ל) לעיל פא., מ) עמוד ב, נ) בראשית ו יט, ס) יחזקאל מה טו, ע) ר"ה כח., פ) נ"ב עי' שער המלך פ"ד מהל' גירושין סוף הל' ב' (מהר"ב רנשבורג).

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכלל דאיכא דלאו שחוטה: (ב) שם מ"ש מקיפא טהורות לאו מכלל דאיכא: (ג) שם רב פפא אמר לפרים שהחליפן בעבודה זרה כל"ל ותיבה נלפוני ממתק:

גליון הש"ס

[מכמ"ש תוס' ד"ה שלא יזדווגו וכו' וא"ת וחיות למה לי. ע' בסר"ש סוף געיס משנה [ס]]:

ליקוטי רש"י

ידורן. לשון מדור ולינה [דניאל ד, ט]. אשר. לבאן הוא [קידושין נז.]. דבר הלמד מענינו. דבר סמוך אליו לומדו מן הענין פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי [לעיל קטו:]. הניחא למאן דאמר וכו'. פלוגתא היא בלו טרפות (לעיל מב.) [תמורה יא.]. למאן דאמר טרפה חיה. לקמן בפרקין (לעיל מז:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שאם ובלא שיש [לעיל מב.]. מכשיר בחוץ. לפורי מצורע מכשירי בחוץ הן שהרי מוץ לעיר עשיית מצותה ולהכשיר את המצורע לבא בתחנה [קידושין שם]. מכפר בחוץ. שעיר המשתלח ועגלה ערופה. עשה בו מכשיר. אשם מצורע. במכפר. כשאר חטאות ואשמות [כריתות כה.]. לא תלך בין אשם מצורע לשאר אשמות [קידושין שם]. לתקלה. שיתלאם אדם ויהנה מהם [יומא סז:]. שהא למכשול עון וילכדנה אדם ויאכלנה [קידושין שם:]. ובערת הרע. מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להמיתן בע"ד כדי לבער הרשעים מישראל [לעיל קלט.].

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יא טוש"ע יו"ד סי' רלב סעיף ח:
יז ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ז:

תורה אור השלם

א) עָפָיִם שֶׁפִיר וְאֲגַבֶּה שֶׁגֵּיא וּמְזוֹן לְכֻלָּא בֵּהּ תְּחוֹתוֹהִי תִּטַּלְלָל חֵיוָת בָּרָא וּבְעָנְפוֹהִי יְדָרְן צִפָּרֵי שְׁמַיָּא וּמִנַּהּ יְתִזּוּן כָּל בְּשִׂרָא: [דניאל ד, ט]

ב) כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ: [דברים יד, יא]

ג) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה: [דברים יד, יב]

ד) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: [ויקרא יד, ד]

ה) שַׁלֵּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לְךָ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: [דברים כב, ז]

ו) וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: [דברים ז, כו]

ז) וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר סָרָה עַל יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: [דברים יג, ו]

הגהות וציונים

(א) [הרש"ל מחק תיבות "בצפורי" וכתב שצ"ל שהחליפן בעבודה זרה דכתיב וכו' וכ"כ רש"א וכ"נ מתוס' ד"ה לצפרים] (גליון) וכן הגיה השיטמ"ק וכ"ה בכת"י: ב) [צ"ל ולקיש וכ"א בילקוט] (גליון) וכ"ה בכת"י ובדפו"י: ג) [לפי' הרש"ל צ"ל מה"ד אי טרפה והא כו'] (גליון) כ"ה גם בדפו"י "אי טרפה" ורק מגיה שאחר הטהורים הס"ד: ד) הנוסח בכת"י שלחנה ויכשלו בה בני אדם שיהו צדין ואוכלין אותה לאחר זמן אלא ודאי מותרת: ה) בפיך (כת"י): ו) בכת"י נוסף אלא: ז) "מבנין אב" ליתא בכת"י: ח) צ"ל אף בחרן עשה מכשיר במכפר. צפרים כשעיר המשתלח האסור במום (כת"י): ט) בכת"י איצטריך קרא למעוטי אי להך דהוא משתלח:] בכת"י בעית להך המצורע קמא: י) בכת"י יש כאן דיבור מהייה הימנו. חליפין שלה: כ) בכת"י מבעירו מן העולם. ותיבת "הוא" ליתא. מ) [דיבור זה וגם דיבור שאחר זה המתחיל קורא זכר לית להו שייכות להכא בסוגיא ועל כרחך דשייכא לעיל במשנה קלח ע"ב ועי' בפרש"י דלעיל וקצת צריך תיקון] (גליון) פי' כי שם כתב רש"י שקורא עוף טמא הוא וכאן כתב שעוף טהור הוא, וראה שם בהגו"צ: נ) צ"ל ודווקא זכר והוא המשך דיבור הקודם (וכ"ה בכת"י ובדפו"י): ס) בכת"י נוסף אם טריפה היא חייב: ע) [צ"ל דלהריגה] (גליון) עי' מהרש"א מבואר כהגי' שלפנינו ועי' רש"ש וצל"ח: פ) צ"ל דרבא (רש"ש):

קמ: שילוח הקן פרק שנים עשר חולין

הכי גרסינן וכן נמצא בספר ישן והתניא אם אפרוח טרפה חייב וקא סלקא דעתך דטרפה קאי אאפרוח ומשני הכי קאמר אפרוח שאמו טרפה אבל לספרים דגרסי אפרוחים טריפות אינו מיושב: **שני** סדרי ביצים זה על גב זה מהו. פי' אי הוי תלילה ויכול ליקח התחתונים קודם שילוח ואי לא הוי תלילה אסור ליקח עד שישלח כדאמרינן לקמן: **מה** ביניהן דלא נגע עלייהו. תימה הא דמחייב לעיל ברודני אילן היכי מיירי אי אפילו בלא נגע מן הצד כלל מאי משני הכא אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רודני אילן משמע הא מן הצד נגעה אכתי תקשה דהא חייב ברודני אילן לעיל אע"ג דלא נגעה כלל ואי לא מחייב לעיל אלא בנגעה מן הצד דוקא אם כן מאי קאמר בסמוך מעופפת איצטריכא ליה דאפילו כנפיה נוגעות בקן כיון דהוה נוגעים[מ] במן הצד אכתי תקשה ליתני רודני אילן וכ"ש מעופפת דהא ברודני אילן מיירי נמי בנוגעים מן הצד:

לא

אם כן [א] צפור למעוטי עוף טמא ל"ל והתניא אם אפרוחין טרפה חייב בשילוח אמר אביי הכי קאמר אפרוח[ס] שאמן טרפה חייב בשילוח בעי רב הושעיא [א]הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו[ג] מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מטרפי בעינן [ב]לך ולא לכלביך או דלמא כיון דבידו למגמר שחיטה [ב] תקח לך קרינא ביה וחייב בשילוח תיקו בעי ר' ירמיה מטלית מהו שתחוץ כנפים מהו שיחוצו ביצים מוזרות מהו שני סדרי ביצים זו על גב זו מהו זכר על גבי ביצים ונקבה על גבי זכר מהו [ד]תיקו בעי ר' זירא יונה על ביצי תסיל מהו תסיל על ביצי יונה מהו אמר אביי ת"ש עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור משילוח [ה]הא טהור וטהור חייב דלמא בקורא[ו]: קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין: אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר אתיא דגירה דגירה כתיב הכא [ז]קורא דגר ולא ילד וכתיב התם [ד] ובקעה ודגרה בצלה אמר ר"א מחלוקת בקורא זכר אבל בקורא נקבה דברי הכל חייב פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבנן אפילו קורא נקבה פטרי והא דקתני זכר להודיעך כחו דרבי אליעזר קמשמע לן (ח) ואמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל [ד]בזכר דעלמא דברי הכל פטור פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבי אליעזר אפי' זכר דעלמא מחייב והאי דקתני קורא זכר להודיעך כחן דרבנן קמ"ל תניא נמי הכי זכר דעלמא פטור קורא זכר ר"א מחייב וחכמים פוטרין: **מתני'** [ה]היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח [ו]אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שנאמר [א]קן קן מכל מקום [ו]היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות פטור מלשלח שנאמר [א] והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות ומה הביצים צריכין לאמן אף האפרוחין צריכין לאמן יצאו מפריחין: **גמ'** תנו רבנן רובצת ולא מעופפת יכול אפי' כנפיה נוגעות בקן ת"ל רובצת מאי תלמודא מדלא כתיב יושבת אמר רב יהודה אמר רב [ה]היתה יושבת בין שני רובדי אילן רואים כל שאם תשמט נופלת עליהם חייב לשלח ואם לאו פטור [ט] מיתיבי היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור לא על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן ה"נ מסתברא דאי סלקא דעתך רובדי אילן פטור אדתני היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר ר' ירמיה כי קתני מתניתא בנוגע מן הצד איכא דאמרי לימא מסייע ליה היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן לא על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור אי הכי אדקתני סיפא היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור ליתני קרינא ביה: מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו. מלעיל ושוב אין כאן נגיעה דאי נמי נגעה מן הצדדין אינה נגיעה דעל בעינן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת: ליתני רובדי אילן. ואע"ג דישבת במקומה[ט] תתחיה דפטור וכ"ש מעופפת דאינה רובצת: מן הצד. שנוגעת בצדיהן ולא על גביהן: אף על גביהן דלא נגעה עלייהו. ושוב אין כאן נגיעה ואפילו הכי הואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה: מה ביניהן דנגעה בהו. דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמועינן: אף על גביהן דנגעה בהו. מלמעלה: ליתני

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' יג טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף י:
יח ב מיי' שם הל' יג יד ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעיף ט:
יט ג מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף ח:
כ ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
כא ה מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף יא:
כב ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ח:
כג ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ז:
כד ח מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף יג:

הגהות וציונים

(א) אפרוחין (כת"י) או שצ"ל כבתוס' אפרוח שאמו: (ב) עי' ש"ך בי"ד סי' רצ"ב ס"ק ט"ו ועוד נלע"ד די"ל בגרגרת דכשר עד שנפסק רובו ומה דאמר בעל האבעיא כיון דאילו שביק להו מטרפי וכו' ר"ל שהעוף ע"י הכאב מתנענע והולך עד שיפסק רובו כנלע"ד (מהר"ב רנשבורג): (ג) בקורא נקבה (כת"י ורש"י): (ד) בכת"י שלא גמר הרי סימני טריפה בהן ופטור מלשלח: (ה) ולא בעי (כת"י): (ו) בכת"י לעיל בסמוך לאחר ד"ה מטלית יש הוספה בזה"ל: וגבי ב' סדרי ביצים זה ע"ג זה מותר לזכות בביצים התחתונים, שהרי אין האם רובצת עליהן דאיכא חציצה ולא קרינא ביה שלח תשלח את האם והדר את הבנים תקח לך, אבל מ"מ אם לקח את האם חייב בשילוח מפני שהיא רובצת על הביצים העליונים. ובכת"י אחר יש המשך בזה"ל: כ"ד נרא"ה ל"י שמואל"ל. וגם הביצים מוזרות קודם שילוח דהא (אמרינן) [דאמרינן] לקמן [קמא ע"ב] אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהן הנ"מ רובצת אבל הני איכא חציצה, תוספת דר' שמואל"ל. (ועי' בש"ך יו"ד סי' רצב ס"ק י"ד שפירש כך כוונת רש"י כמו שהוא בכת"י ומסיר בזה קושית הרמב"ן והרשב"א על רש"י, ועי' חכם צבי סי' פג וחוות יאיר סי' סז): (ז) צ"ל סמוכים (באה"מ וכ"ה בכת"י): (ח) צ"ל שאילו ירחקו (באה"מ וכ"ה בכת"י): (ט) צ"ל בקן (גליון): (י) בדפו"י "דרב" והגיה השיטמ"ק עלה דרב, ולפנינו מוגה עפ"י המהרש"ל: (כ) בכת"י במעופפת אבל יושבת בין: (ל) יש להוסיף והבנים (באה"מ): (מ) בכת"י נוסף מוקמינן:

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [מוספתא פ"י ע"ס], (ב) דברים כב ז, (ג) [כלאיתא לעיל סב.], (ד) ירמיה יז יא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' להודיענן כמו דר' אליעזר קמ"ל (ואמר ר' אלעזר) תא"מ וכ"כ ס"א איכא דאמרי אמר כ"א: (ב) רש"י ד"ה אפי' וכו' מפרש לה בנוגעות מן הצד:

תורה אור השלם

א) כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים: [דברים כב, ו]

ב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: [דברים כב, ז]

ג) קֹרֵא דָגָר וְלֹא יָלָד עֹשֵׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֻנוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל: [ירמיה יז, יא]

ד) שָׁמָה קִנְּנָה צִפּוֹר אַף הַדֶּסֶה שָׂמָה לָהּ קִנָּהּ אֲשֶׁר תָּלְדָה שָׁם אֶפְרֹחֶיהָ מִזְבְּחֹתֶיךָ צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי: [תהלים פד, ד]

ה) כַּקֹּרֵא דָגָר וְרָבָץ לֹא יָלָד בְּחֶצְיוֹ יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל: [ירמיה יז, יא]

ו) אֵם עַל בָּנִים רֻטָּשׁוּ עַל דְּבַר כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר בַּדָּרֶךְ הִבִּיטוּ וּרְאוּ הֲיֵשׁ מַכְאוֹב כְּמַכְאוֹבִי אֲשֶׁר עוֹלַל לִי אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ: [איכה א, יב]

ז) אֵם הַבָּנִים שָׂמֵחָה: [תהלים קיג, ט]

ח) אֶת אֲשֶׁר אָסַפְתִּי כָּל הָאָרְצוֹת אָנִי וְיָדִי כְּקֵן הַעוֹף וְכַאֲסֹף בֵּיצִים עֲזוּבוֹת אָנִי כָל הָאָרֶץ וְלֹא נָדַד כָּנָף וְפֶה פֹצֶה וְצִיץְצֵף: [ישעיה י, יד]

ט) אֶת אֲשֶׁר אָסַפְתִּי כָּל הָאָרְצוֹת אָנִי וְיָדִי כְּקֵן הַעוֹף וְכַאֲסֹף בֵּיצִים עֲזוּבוֹת אָנִי כָל הָאָרֶץ וְלֹא נָדַד כָּנָף וְפֶה פֹצֶה וְצִיץְצֵף: [ישעיה י, יד]

ליקוטי רש"י

ביצים מוזרות. שאינן קולטות אפרוח [ב"מ סח:]. שאינן של זכר ואין אפרוח קולט בהם לעולם [לעיל סד:]. שאינה מסגלת אפרוח תחת תרנגולת [נדה לה:]. **תסיל.** מין יונה הוא [לעיל סב.]. **קורא.** עוף שאמו קורא ונלע"ז פרלד"ן וכן קורא דגר ולא ילד (ירמיה יז, יא) ומנדף אמר קני שאר עופות ויושב על ביציהם [ש"א כו, כ]. ומנהגו בכך שאוכל על ביציהם אמריס ועוף טהור הוא ולא זה שקורין קוקו"ל [לעיל ע"א עיין תוס' לעיל סג. ד"ה נץ רע"ב בהמתרגם שם]. **מאי תלמודא.** היכא שמעינן מהאי קרא [קידושין סט:].

שילוח הקן פרק שנים עשר חולין

קמא.

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה בו.[ב] מכאן קשה לפי' ריב"ן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מז:) דאמר אתריסה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דס לפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דנהי דלא דחי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דעשה דחי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה ולריך לומר דמה לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי:

ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר רב יהודה[ד] כי קתני מתניתין[ה] בנוגע מן הצד: אין שם[ו] אפרוח וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא איפכא אין שם (ז) אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר[א] קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי[א] והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: **מתני'** [א]שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר[ב] שלח תשלח את האם [ב]אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם (ט) [ג]נטל את הבנים והחזירן לה[ד] ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: **גמ'** א"ל ההוא מרבנן לרבא [ג] ואימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא לרב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריכא דעבר ושקלה לאם דלאו עבריה עשה הוא דאיכא ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן [ג] דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה נמי ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנטלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוא דאיכא [ה] וליתי עשה ולידחי עשה (ג) מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר [ו] גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון [ד]דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב [ז] וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים אהלו זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה [ח] מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: **מתני'** [ט] הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים [ה]משלח ואינו לוקה זה הכלל [ו]כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: **גמ'** בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוא דרחמנא אמר [ד] לא תגזול [ה] והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זירא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי

ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת מעופפת. כנפיה נוגעות בקן. פטור מלשלח. דכיון דנטל את הביצים הוה ליה קן מזומן: **גמ'** ואימא. תשלח לאתויי עוד פעם שניה ותו לא: **א"ל** שלח לעולם משמע. ורבוי דתשלח להכי הוה לאתא: אין לי. לדריך שלוח אלא לדבר הרשות: לדבר מצוה. לא בעי שלוח והא שלוח עשה ול"ת הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר[ו] דוחה את שניהם: **לא צריכא דעבר** ושקליה. ואשמועינן דחוזר ומשלח ואי לא רבי דבר מצוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח[ד] תו לא קאי בהיפיה עשה דטהרת מצורע אלא עשה דשלוח דאכתי בעמוד ושלח קאי ואימא לידחייה. ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשלוח דנימא דידחייה דאיצטריך לרבוי: דלאו עבריה. הלאו כבר עבר עליה: הניחא למאן דתני. במסכת מכות (דף טו.): קיימו ולא קיימו. כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם לקחה[ד] קיים עשה שבה כשהתרו בו לא תקח ולקחה ושלחה בתוך כדי דבור של התרלה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטר לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקי"ל[ה] תכ"ד כדבור דמי כי עבר על התרלה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכא נמי איכא למימר עבריה ללאו משלקחה ולא שלחה והשתא עשה הוא דאיכא ס"ד אמינא ליתי עשה ולידחי עשה להכי איצטריך קרא: אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו. בטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב לא בטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שלח שלא חייב כשהתרו בו פטור וה"נ כל זמן שלא שחטה לא עבריה

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל קלט.], ב) ב"מ לא., ג) [מכות טו. טז.], ד) [שבת קנז. סוכה נג: מלרים סו: מכות יא.], ה) נ"ב עי' נזיר דף נח: בתוס' ד"ה הר"ף וכו' יעוש"ה בסה"ד מ"ש בשם סוגיין לידחי ל"ת ועשה רצ"ע דכאן נאמר רק מדחיית עשה (מהר"ב רגשבורג), ו) מכות טז. יז., ז) ויקרא יד ד, ח) דברים כב ו, ט) נדרים פז., י) דברים ה כז, כ) שבת פז., ל) ויקרא יט יג, מ) ויקרא ה כג, נ) נ"ב עי' על דברהם ביבין שמועה כלל ר"כ דף פג ע"א (מהר"ב רגשבורג).

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיפכא אין סס אלא אפרוח אחד: (ב) שם ומאי אולמיה:

גליון הש"ם

[מכת"י גמרא וליתי עשה ולידחי עשה. ג"כ ע' תוס' פסחים דף נט ע"א ד"ה אמי עשה וכו']:

תורה אור השלם

א) כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֹפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֹפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים: [דברים כב, ו]

ב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לְךָ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים:

[דברים כב, ז]

ג) וְכִבֶּס הַמְּטַהֵר אֶת בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר וְאַחַר יָבוֹא אֶל הַמַّחֲנֶה וְיָשַׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ שִׁבְעַת יָמִים:

[ויקרא יד, ח]

ד) לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: [ויקרא יט, יג]

ה) וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא: [ויקרא ה, כג]

הגהות וציונים

(ט) צ"ל רב ירמיה (כ"ה בכת"י וכמו בעמוד הקודם ונשתבש בכל הדפוסים עקב שהיה בר"ת "ר"ר"): (י) צ"ל מתניתא (יעב"ץ וכ"ה בדפו"י): (יא) צ"ל אלא אפרוח] (גליון) וכ"ה בכת"י: (יב) צ"ל לקן כך איתא במשנה שבמשניות (גליון) וכ"ה בכת"י: (יג) בכת"י נוסף דפטור ואע"ג: (יד) לשון רבים (כת"י): (טו) לקחת שלח קיים וכו'. כצ"ל רש"ל (גליון): (טז) צ"ל ואינו לוקה (במקום "אין לוקין עליו", דבש תמר): (יז) בכת"י ודפו"י נוסף דשלח: (יח) צ"ל שכתוב קודם בפרשה (דק"ס):

עין משפט נר מצוה

כה א ב ג ממ"י פי"ג מהל' שחיטה הל' ה ו ז סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ה:
כו ד ממ"י פי"ח מהל' טומאת צרעת הל' ח:
כז ה ממ"י פי"ג מהל' שחיטה הל' ח וש"ס סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ו:
כח ז ממ"י פי"ח מהל' סנהדרין הל' ג:

ליקוטי רש"י

פטור מלשלח. דהא כיון דזכה בהו מזומן קניינא בהו [לעיל קלט.]. תרי זימנין. ותמן תנן שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפילו ארבע וחמש פעמים חייב. **לדבר הרשות.** שאין צריך לעסוק אלא לאוכלה. **לדבר מצוה מנין.** היה צריך לעסוק בו את המצורע מנין שאסור באם על הבנים תלמוד לומר תשלח [ב"מ לא.]. **קיימו ולא קיימו.** קיים את העשה פטור לא קיימו חייב שהעשה תיקונו של לאו הוא ואין הלאו תלוי בביטול העשה שמשנה שעבר הלאו נגמר אבל העשה ניתן לעקור המלקות ולכשיבא לבית דין לא יקיים העשה ויפטר לו ולקה [מכות טו. ע"ש בתוס' ד"ה הניחא]. קיימו פטור לא קיימו כשאומרין לו קיים מלקין אותו [שם:]. **בטלו ולא בטלו.** דתני הלאו הניתק לעשה בטל את העשה חייב על הלאו לא בטל את העשה פטור שהלאו תלוי בביטול העשה ואינו נגמר עד שיבטל את העשה בדיים ביטול עולם שלא יוכל להתקיים עוד [שם ע"א]. **שלח מעיקרא משמע.** לא תקח האם אלא שלחנה קודם לקיחה ואע"ג דכתיב בתר לא תקח לאו לגמרא דאם לקחתה אחר לא לקחתם שלא אלא לא תקח אלא שלחנה קודם לקיחה [שם יז.]. **שהרי אמרה תורה וכו'.** לעשות שלום בין איש לאשתו לבדוק את הסוטה ואם טהורה היא יהא שלום ביניהם. **שנכתב בקדושה.** שכתב במגילה יתן ה' אותך וגו' דלכתיב וכתב את האלות האלה וגו' (במדבר ה) [סוכה נג:]. **ימחה על המים.** דכתיב בסוטה (במדבר ה) ומחה אל מי המרים והרבה הזכרות בפרשה ואע"פ כתיב ומחה כו' [מכות יא.]. **וחכמים אומרים כו'.** קסבר שלא אחר לא תקח משמע דכתיב והוה ליה ניתק לעשה ואם לקחתם שלא. זה הכלל כל מצות לא תעשה כו'. אין לוקין עליה אלא יקיים העשה ויפטר [שם טז.].